

Андрушко Алла Володимирівна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового,
земельного та господарського права*

Хмельницького університету управління та права

СВОБОДА В КОНТЕКСТІ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

Євроінтеграційні процеси спонукають Україну формувати основи якісно нової системи утвердження, охорони та захисту прав і свобод людини в державі. Лише декларативне проголошення основних прав і свобод без реальних механізмів їх реалізації свідчить про неспроможність держави до виконання своїх завдань. Свобода - це одна з тих категорій, яка була притаманною практично всім розвиненим правовим системам, проте запровадження юридичних механізмів реалізації сучасних свобод людини потребує особливої уваги науковців, адже стосується оптимізації спектру індивідуальних і колективних соціальних свобод, створення дієвих законодавчих механізмів забезпечення належної реалізації свобод для людей зі спеціальним статусом, посилення юридичної відповідальності за порушення свобод людини і громадянина й утвердження дієвих механізмів юридичної відповідальності держави та її органів і посадових осіб за їх порушення. Реалізація вказаних напрямків наблизить конституційні свободи людини і громадянина до загальновизнаних міжнародних стандартів і розширить нові горизонти їх охорони та захисту.

Відповідно до ст. 1 Загальної декларації прав людини 1948 року всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Конституція України встановлює: «Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканість» (ст. 29); «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань» (ст. 34 ч. 1); «Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання» (ст. 35 ч. 1). Основний Закон надає людині свободу, проте вона не може бути використана в супереч

інтересів суспільства, держави та інших громадян. У цьому сенсі чітке розмежування між «правами» і «свободами» провести доволі важко, оскільки частіше всю сферу прав із чітко визначеними правомочностями також називають свободами. Відповідно, виходячи з гегелівського розуміння права через свободу («ідея права»), а також через визначену ступінь і форми свободи (поділ права на абстрактне, мораль і моральність) та через право як закон (позитивне право), можемо стверджувати, що свобода у праві - це перш за все свобода вибору. Звісно, свобода, як особлива правомочність конкретної особи реалізується у межах абсолютних правовідносин, і, зокрема у тому, що вона не повинна перешкоджати реалізації свободи інших осіб. Свобода у правовому розумінні – це можливість вибору суб'єктом права не заборонених нормами права моделей поведінки включаючи і можливість відмови від їх реалізації. З огляду на це, держава, декларуючи свободи, зосереджена саме на незалежному індивідуальному виборі людини та гарантує невтручання у нього як зі сторони держави, так і інших суб'єктів. У такий спосіб проявляється сутнісний зміст свободи – індивідуальний вибір за широкого спектру можливих варіантів поведінки. Наразі йдеться про те, що у різноманітних проявах свободи, у праві втілене приблизне її окреслення через поняття “свободи у праві” та “праві на свободу”.

Відтак свобода – це складне та неоднозначне явище, яке потребує комплексного та всебічного вивчення, оскільки є природною ознакою і водночас втіленням необхідності та індивідуального призначення людини. Загалом саме право постає основним варіативним виразником свободи, формою її втілення.